

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีหลักประกันด้านสุขภาพเมื่อยามเจ็บป่วยโดยไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอุปสรรคขัดขวาง นับเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับ (สงวน, ศุภสิทธิ์ และสัมฤทธิ์, มปป.) ประเทศไทยมีโครงการสวัสดิการและประกันสุขภาพหลายโครงการ (สงวน, 2542) ในแต่ละโครงการ มีประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ สิทธิประโยชน์ แหล่งที่มาของการคลังสุขภาพ ระบบบริหารจัดการ ปัญหา และจุดดี จุดด้อยแตกต่างกัน (วิโรจน์, 2540; พงษ์พิสุทธิ์, 2547) การประกันสุขภาพเป็นมาตรการที่มีขึ้นเพื่อปกป้องบุคคลจากภาระความเสี่ยงทางการเงิน (เสาวคนธ์, 2545) การมีหลักประกันสุขภาพช่วยให้ประชาชนได้มีทางเลือกเมื่อเกิดการเจ็บป่วย (วิจิตร, 2543) ซึ่งมีรูปแบบการประกันสุขภาพทั้งแบบบังคับและแบบสมัครใจ โดยในขณะนี้คนไทยมากกว่าร้อยละ 90 มีสวัสดิการการรักษาพยาบาลจากหน่วยงานของรัฐรองรับ ไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการของข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ประกันสังคม กองทุนเงินทดแทนหรือบัตร 30 บาท (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2548)

การประกันสังคม เป็นการประกันสุขภาพแบบบังคับ สำหรับลูกจ้าง และพนักงานของเอกชนรูปแบบหนึ่งที่ใช้กันมากในหลาย ๆ ประเทศ (วิโรจน์, อัญชญา และศรชัย, 2547; อัญชญา และวิโรจน์, 2545) ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ใช้รูปแบบการประกันสังคม การประกันสังคมเริ่มครั้งแรกที่ประเทศเยอรมนี มีการตราพระราชบัญญัติประกันสังคมในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2495 แต่มิได้นำมาใช้ เนื่องจากมีบริษัทประกันภัย รัฐวิสาหกิจ และประชาชนแสดงการคัดค้านโจมตี จึงระงับการบังคับใช้ ต่อมามีการทบทวนปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติจนผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและได้เริ่มประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2533 โดยมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์อีกหลายครั้ง (สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, 2533; วิจิตร, 2543) การประกันสังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดของการเฉลี่ยความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย มีกองทุนประกันสังคมซึ่งเป็นกองทุนที่เก็บเงินสมทบจาก 3 ฝ่าย คือ ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล ขณะนี้มีเงินในกองทุนประมาณ 200,000 ล้านบาท (ชุมศักดิ์, 2548) ลักษณะการประกันสังคมมุ่งหมายให้การคุ้มครองทุกประเภทของการเจ็บป่วย (วิจิตร, 2543) โดยครอบคลุมประโยชน์ทดแทน 7 กรณี ดังนี้ 1) ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย 2) ประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตร 3) ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ 4) ประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย 5) ประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร 6) ประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ และ 7) ประโยชน์ทดแทนใน

กรณีว่างงาน (สำนักงานประกันสังคม, 2542; สำนักงานประกันสังคม, 2544; สำนักงานประกันสังคม, 2546)

สำหรับสถานการณ์ในจังหวัดสงขลาเกี่ยวกับการประกันตนของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการทั้งสิ้น 1,875 โรงงาน โดยใน ปี 2546 มีลูกจ้างทั้งหมด 174,066 คน ปี 2547 มีลูกจ้างทั้งหมด 181,689 คน ปี 2548 มีลูกจ้างทั้งหมด 187,965 คน สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำมีจำนวน 26 โรงงานมีลูกจ้างจำนวน 26,009 คน (สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสงขลา, 2549) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนลูกจ้างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกๆปี และลูกจ้างเหล่านี้มีสิทธิประกันสังคมในการดูแลสุขภาพ มีสิทธิที่จะรับรู้และได้รับประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมทั้ง 7 กรณี จากการทบทวนการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในกลุ่มนี้ยังไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการให้บริการทางการแพทย์ตามโครงการประกันสังคมในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ (วารงคณา, 2540) พบว่า ผู้ประกันตนที่ไปรับบริการทางการแพทย์ ณ สถานพยาบาลรัฐ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมในระดับน้อย ได้แก่ กรณีทุพพลภาพ กรณีตาย และกรณีการเข้ารับบริการเมื่อเกิดอุบัติเหตุ และผู้ที่เข้ารับบริการทางการแพทย์ที่สถานพยาบาลรัฐมีความรู้ความเข้าใจสิทธิประโยชน์ได้ดีกว่าผู้ประกันตนที่ไปรับบริการทางการแพทย์ที่สถานพยาบาลเอกชน และการศึกษาของเชียวชาญ (2541) ศึกษาเรื่อง ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของลูกจ้างเกี่ยวกับสิทธิและการใช้บริการกองทุนเงินทดแทน ผลของการบริหารกองทุนเงินทดแทนที่มีต่อลูกจ้างและความคาดหวังของลูกจ้างที่มีต่อสิทธิและบริการที่จะได้รับจากกองทุนเงินทดแทน พบว่า ปัจจัยหลักที่มีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ผลของการบริหารกองทุนเงินทดแทน และความคาดหวังของลูกจ้างที่สำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระดับเงินเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ระดับตำแหน่ง ประเภท สถานที่ตั้งและขนาดของกิจการ การได้รับข่าวสาร การฝึกอบรม บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ นายจ้าง สหภาพแรงงาน และสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจากการทบทวนการศึกษาที่ผ่านมาไม่พบว่ามีการศึกษาประเด็นการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ ในจังหวัดสงขลาที่มีสิทธิประกันสังคม

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างนี้มีปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะประชากร ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ ปัจจัยด้านประสบการณ์ ได้แก่ ระยะเวลาที่ทำงาน และปัจจัยการเข้าถึง ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเจ็บป่วย และประเภทของสถานบริการ น่าจะมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ

จังหวัดสงขลา ซึ่งผลการศึกษามีประโยชน์ทั้งระดับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ อีกทั้งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

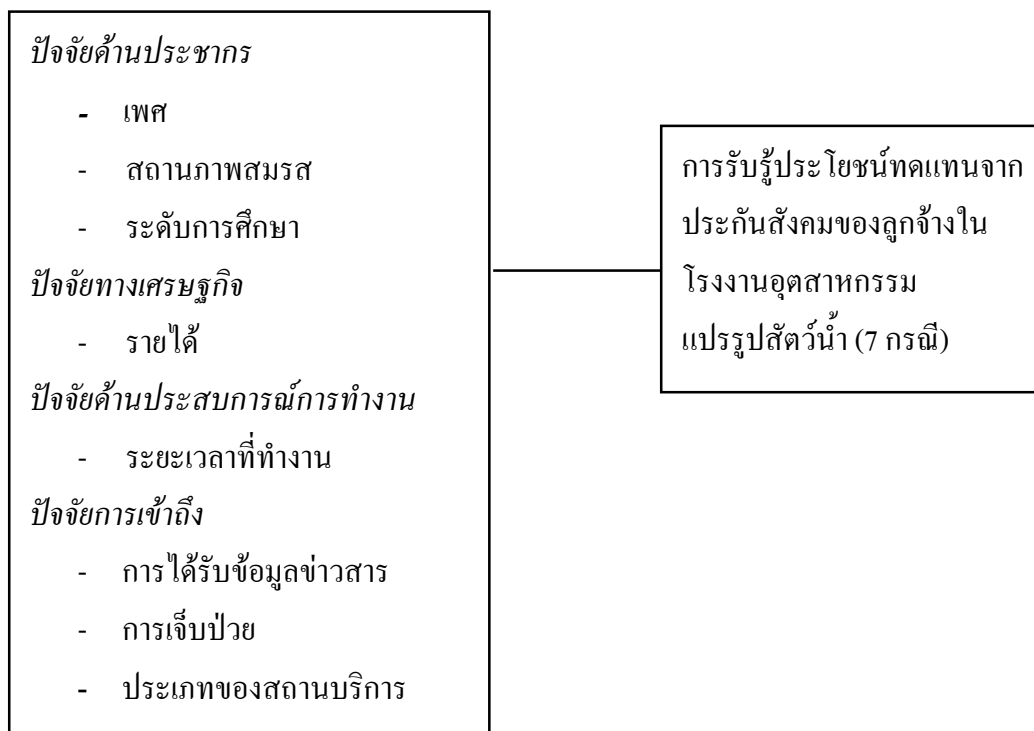
1. เพื่อศึกษา ระดับ การรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ จังหวัดสงขลา

คำถามการวิจัย

1. การรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยด้าน เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่ทำงาน การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเจ็บป่วย และประเภทของสถานบริการ มีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำจังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ ได้ทบทวนวรรณกรรม และรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการศึกษาเข้าถึงบริการสุขภาพของ อเดย์และแอนเดอร์เซน (Aday & Andersen, 1974) ประกอบด้วยองค์ประกอบ ด้านการรับรู้ของบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่ทำงาน การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเจ็บป่วย และประเภทของสถานบริการ นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงาน อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ จังหวัดสงขลา ได้ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ จังหวัดสงขลา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในกลุ่มลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ จังหวัดสงขลา โดยศึกษาการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากกองทุนประกันสังคมทั้ง 7 กรณี คือ 1) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย 2) กรณีคลอดบุตร 3) กรณีทุพพลภาพ 4) กรณีตาย 5) กรณีสงเคราะห์บุตร 6) กรณีชราภาพ และ 7) กรณีว่างงาน ทำการเก็บข้อมูลระหว่าง 1 พฤศจิกายน 2548 ถึง 31 ธันวาคม 2548

นิยามศัพท์

การรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคม หมายถึง การรับรู้สิทธิประโยชน์ที่ผู้มีสิทธิหรือลูกจ้างจะได้รับ หรือความช่วยเหลือที่จะให้แก่ลูกจ้างที่ประสบเคราะห์ภัยหรือเดือดร้อน ทั้ง 7 กรณีจากกองทุนประกันสังคม คือ 1) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย 2) กรณีคลอดบุตร 3) กรณี

คุณภาพ 4) กรณีตาย 5) กรณีสงเคราะห์บุตร 6) กรณีชราภาพ และ 7) กรณีว่างงาน โดยใช้แบบวัดมาตราประมาณค่าการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคม แบ่งเป็น 4 ระดับ คือรับรู้มาก รับรู้ปานกลาง รับรู้น้อย ไม่เคยรับรู้

ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ หมายถึง ลูกจ้าง/ผู้ประกันตนที่รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ ในจังหวัดสงขลาที่มีสิทธิประกันสังคมในด้านการดูแลสุขภาพ ทั้งลูกจ้างรายวัน ลูกจ้างเดือน และลูกจ้างรายเหมา รวมทั้งพนักงานที่ทำงานในสำนักงาน แต่ไม่รวมถึงผู้ที่มาส่งขายวัตถุดิบให้แก่โรงงาน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ทราบถึง ระดับการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ จังหวัดสงขลา จะเป็นประโยชน์มากสำหรับหน่วยงานต่างๆ ที่ใช้ข้อมูลจากการวิจัย ได้แก่ สำนักงานประกันประกันสังคม ที่จะนำข้อมูลนี้มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ การกำหนดกลยุทธ์ หรือนโยบาย ในการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สถานประกอบการ รวมถึงหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่มีหน้าที่ให้บริการแก่ลูกจ้าง ที่มีสิทธิประกันสังคมในการดูแลสุขภาพ ได้นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการให้ข้อมูล และให้บริการ เกี่ยวกับประโยชน์ทดแทนแก่ลูกจ้างทุกคน เพราะเป็นสิทธิประโยชน์อันชอบธรรมของลูกจ้างที่ควรได้รับ